

Lampang Local Administration Organizations' in Role in the Promotion of Elderly Employment and Income

Wilailux Promsen

Lecturer, Community Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences
Lampang Rajabhat University

Autchariya Krautharot

Lecturer, English Program Faculty of Humanities and Social Sciences Lampang Rajabhat
University

Received: February 3, 2017, **Accepted:** April 27, 2017

Abstract

This research aimed to: 1) study employment and income promotion among the elderly, 2) examine factors and conditions affecting the promotion, and 3) to explore possible ways to improve local administration organizations' operational capacity for promoting elderly employment and income. The sample groups consisted of: 1) 83 local administration organizations in Lampang Province; 2) 400 elderly people; and 3) eight purposively sampling groups and organizations whose functions were related to elderly employment and income promotion. Data collection techniques included survey instruments, interviews, and focus group discussions. Data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and content analysis techniques.

The results showed that the local administrative organizations played an important role in the promotion of employment and income among the elderly but were unable to operate such programs in every community. The main factor and condition influencing the overall operation was budget constraint. The local administrative organizations might improve their effectiveness by: 1) promoting personnel's knowledge and understanding about employment and income promotion and creating a practical database of elders' potential; and 2) collaborating with all related sectors to increase budgetary and human resource capacity, or by signing MOUs with educational institutions.

Keywords: the elderly, employment and income promotion, local administration organizations

**บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปางต่อการส่งเสริมการมีงานทำ
และการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ**

วิไลลักษณ์ พรหมเสน

อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

อัจฉริยา ครุฑาโรจน์

อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ได้รับบทความ: 3 กุมภาพันธ์ 2560, ตอบรับการตีพิมพ์: 27 เมษายน 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ 2) ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการสนับสนุนส่งเสริมด้านการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ และ 3) หาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 83 แห่ง 2) ผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง จำนวน 400 คน 3) กลุ่ม องค์กร และหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านการส่งเสริมอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ในจังหวัดลำปาง จำนวน 8 แห่งเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และประเด็นคำถามการจัดเวทีกลุ่มย่อย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการส่งเสริมการสร้างอาชีพและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ครบทุกชุมชน ปัจจัยและเงื่อนไขหลักที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน คือ งบประมาณ สำหรับแนวทางในการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ (1) สร้างความรู้ ความเข้าใจ และมอบหมายภาระงานเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุด้านการมีงานทำและการสร้างรายได้ ให้แก่บุคลากรอย่างชัดเจน และควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลศักยภาพผู้สูงอายุให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง (2) ประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนโดยบูรณาการด้านงบประมาณ บุคลากร หรือการดำเนินงานที่สอดคล้องคู่ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ การส่งเสริมการมีงานทำและสร้างรายได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทนำ

การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นความกังวลใจและเป็นความท้าทายที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั่วโลกเนื่องจากปัจจุบันสถานการณ์ของโลกได้กลายเป็นสังคมสูงวัย สำหรับประเทศไทยการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปีพ.ศ. 2564 จะทำให้อัตราส่วนการพึ่งพิงวัยทำงานจากผู้สูงอายุ 1 คน ต่อแรงงาน 4.2 คนในปีพ.ศ. 2558 กลายเป็นผู้สูงอายุ 1 คน ต่อแรงงาน 3.2 คน ในปีพ.ศ. 2564 และในปีพ.ศ. 2574 ไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด ซึ่งจะมีอัตราส่วนการพึ่งพิงวัยทำงานเท่ากับผู้สูงอายุ 1 คน ต่อแรงงาน 2.1 คน สถานการณ์นี้อาจจะนำไปสู่การขาดแคลนแรงงานจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากร อีกทั้งปัญหาด้านการคลังของประเทศที่จะต้องมีการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสนับสนุนการทำงานให้กับผู้สูงอายุที่จะมีส่วนช่วยส่งเสริมการมีรายได้ของผู้สูงอายุ การใช้ประสบการณ์และเวลาว่างให้เกิดประโยชน์และการสร้างความรู้สึภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) จากการใช้ฐานสำมะโนประชากรในปีพ.ศ. 2553 พบข้อสมมุติฐานว่าอัตราการเจริญพันธุ์รวมจะลดลงจาก 1.62 ลงไปจนถึง 1.3 ภายในปีพ.ศ. 2583 ภาพรวมของประชากรของประเทศไทยที่หยุดโตและจะแก่ลงทุกวันในอีก 20 ปีข้างหน้าจะทำให้ประเทศไทยเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด ดังนั้นคุณภาพของสังคมสูงวัยจึงต้องมีความมั่นคงสำหรับผู้สูงอายุ 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความมั่นคงทางด้านรายได้ 2) ความมั่นคงทางด้านสุขภาพ และ 3) ความมั่นคงในการอยู่อาศัย (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2555) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุดังกล่าวข้างต้น ทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะด้านกำลังแรงงาน ซึ่งจะมีผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 40 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555) และจากการสำรวจการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทยปีพ.ศ. 2555 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ มีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจเกี่ยวกับสถานะด้านการทำงานของผู้สูงอายุ ที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะส่วนตัวอันเป็นภาพรวมของผู้สูงอายุไทย คือ 1) ผู้สูงอายุที่ทำงานส่วนใหญ่มีสถานภาพการทำงานเป็นการประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้างร้อยละ 60.3 2) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือด้านการเกษตรและการประมงร้อยละ 61.5 3) ผู้สูงอายุที่ทำงานส่วนใหญ่ทำงานในสาขาเกษตรกรรม การป่าไม้และการประมง จำนวน 2.2 ล้านคน และ 4) ผู้สูงอายุที่ทำงานส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษามากถึง ร้อยละ 80.5 ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ต่อผู้สูงอายุในอนาคตอันใกล้ เนื่องจากอัตราส่วนระหว่างคนในวัยแรงงานและผู้สูงอายุที่จะต้องรับภาระในการเลี้ยงดูและดูแลไม่สมดุลสอดคล้องกัน (รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย, 2550)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่รัฐบาลได้มุ่งหวังให้เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนภารกิจการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในฐานะที่เป็นองค์กรภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด มีภาระหน้าที่ที่ได้รับการถ่ายโอนอำนาจและหน้าที่จากส่วนกลาง 3 รูปแบบ คือ 1) ภารกิจที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการร่วมกับรัฐ และ 3) ภารกิจที่รัฐยังคงดำเนินการอยู่แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ (ศิริวรรณ ศิริบุญ, 2552) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมาย ทั้งพระราชบัญญัติเทศบาลปี พ.ศ. 2496 มาตรา 50 53 56 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลปีพ.ศ. 2537 มาตรา 67 และนับแต่มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปี พ.ศ. 2542 เป็นผลให้มีการถ่ายโอนภารกิจการจัดบริการสาธารณสุขจากส่วนราชการ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยดำเนินการมากยิ่งขึ้น โดยได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมีภารกิจหลัก 6 ด้าน และที่เกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงให้กับผู้สูงอายุ มี 2 กิจกรรม ได้แก่การจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุ และการดูแลสถานสงเคราะห์คนชรา (บุษยา เพชรดุก, 2551) และจากการทบทวนและสังเคราะห์องค์ความรู้ผู้สูงอายุไทยปีพ.ศ. 2545-2550 โดยมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น พบว่า มีปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย การบริหารจัดการ งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการ บุคลากร ฐานข้อมูล และการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันในท้องถิ่น (ศิริวรรณ ศิริบุญ, 2552) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนแต่มีผลต่อกระบวนการขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมาย

จังหวัดลำปางเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่ได้ก้าวสู่สังคมสูงวัย จากข้อมูลผลการสำรวจ เรื่องจำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักรตามหลักฐานทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม ปีพ.ศ.2556 ซึ่งได้ประกาศ ณ วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2557 พบว่า จำนวนผู้สูงอายุได้เพิ่มมากขึ้นทุกปี และในปี พ.ศ. 2556 มีจำนวน 130,046 คน ข้อมูลเมื่อปี พ.ศ. 2556 เมื่อแยกตามกลุ่มอายุ พบว่า มีอายุระหว่าง 60-64 ปีมากที่สุด จำนวน 43,822 คน คิดเป็นร้อยละ 33.70 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 65-69 ปี จำนวน 27,552 คน คิดเป็นร้อยละ 21.19 และน้อยที่สุดคือ มีอายุตั้งแต่ 100 ปีขึ้นไปจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 0.07 ตามลำดับ และเมื่อปี พ.ศ. 2555 และในปี พ.ศ. 2556 ผู้วิจัยเคยได้ทำการสำรวจเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพและการจัดระบบสวัสดิการที่เหมาะสมของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองและชนบทจังหวัดลำปาง พบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางมีรายได้หลักมาจากโครงการเบี้ยยังชีพของรัฐบาล ร้อยละ 50.60 บุตรหลานให้ ร้อยละ 26.40 และมาจากเงินออม/ดอกเบี้ยร้อยละ 1.40 และพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปางส่วนมากยังไม่มี การดำเนินงานหรือการวางแผนระยะยาวในด้านการสร้างความมั่นคงทางด้านอาชีพ และรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ โดยกิจกรรมหลักที่จะทำให้ตามภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอน คือ 1) การแจกเบี้ยยังชีพ 2) การให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุที่ยากจน ขาดที่พึ่งพิง และ 3) ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันเพื่อผ่อนคลายความเหงา มากกว่าการรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ ซึ่งกระบวนการดำเนินงานดังกล่าวจะเป็นวิธีการทำงานแบบตั้งรับ ลักษณะงานจะเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การดำเนินงานจะเผชิญหน้ากับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ส่งผลให้การดำเนินงานที่ผ่านมาจึงเป็นลักษณะของการสงเคราะห์มากกว่าการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืน และลดการพึ่งพาจากภาครัฐ (วิไลลักษณ์ พรหมเสน , 2556) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่แบบเดิมจะส่งผลให้ต้องแบกรับภาระในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี เพื่อให้การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุบรรลุตามเป้าหมายคือมีอาชีพ มีรายได้ และพึ่งพาตนเองได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดลำปางจะต้องมีการทบทวนบทบาท ภาระหน้าที่จากวิธีการทำงานแบบตั้งรับ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในด้านการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการทำงานเพื่อสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อลดการแบกรับภาระขององค์กรและแบ่งเบาภาระของรัฐบาล โดยการปรับเปลี่ยนบทบาทมาเป็นการทำงานในเชิงรุก เพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวในอนาคตอันใกล้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการสนับสนุนส่งเสริมด้านการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
3. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการส่งเสริม สนับสนุนการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง

นิยามศัพท์เฉพาะ

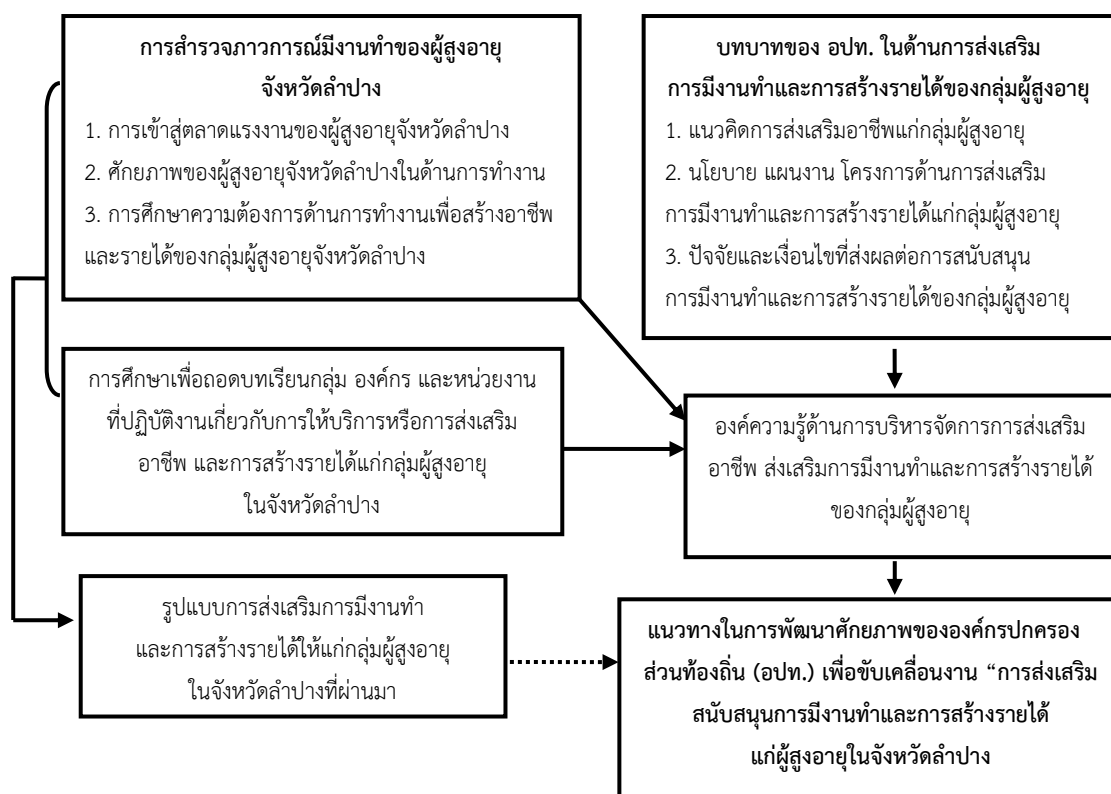
บทบาท หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติงาน หรือการดำเนินงานตามหน้าที่ด้านการพัฒนาศักยภาพ การส่งเสริมการมีงานทำตามกรอบมาตรฐานการส่งเสริมการมีงานทำ และการสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้สูงอายุ หมายถึง ประชาชนในจังหวัดลำปางที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และมีรายชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร์ ทั้ง 13 อำเภอของจังหวัดลำปางที่ได้รับค่าเบี้ยยังชีพจากนโยบายของรัฐบาล

การส่งเสริมการมีงานทำและสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ หมายถึง รูปแบบ หรือ ลักษณะการส่งเสริมสนับสนุน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุในด้านการทำงาน และการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการทุกรูปแบบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษารั้วนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549) ได้กำหนดแนวปฏิบัติด้านการส่งเสริมอาชีพว่าให้ทำเป็นขั้นตอน คือ การส่งเสริมอาชีพควรทำการสำรวจข้อมูลและวิเคราะห์เพื่อจัดระดับความสำคัญของการส่งเสริมอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ในการศึกษาประเด็นนี้จะทำให้ทราบถึงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อแนวคิดการทำงานด้านการส่งเสริมอาชีพ การกำหนดนโยบาย แผนงานโครงการด้านการส่งเสริมอาชีพแก่ผู้สูงอายุ และปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการสนับสนุนการทำงานและสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย และแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ประกอบด้วยกฎหมาย นโยบาย และแผนงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Active ageing) สถานการณ์การมีงานทำของผู้สูงอายุในประเทศไทยและการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุ การศึกษาประเด็นนี้จะทำให้ทราบถึงการเข้าสู่ตลาดแรงงาน ศักยภาพ และความต้องการด้านการทำงานเพื่อสร้างอาชีพและรายได้แก่ผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง โดยมีกระบวนการศึกษาตามกรอบแนวคิดดังภาพ

ระเบียบวิธีศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด ได้แก่ (1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง จำนวน 104 แห่ง (2) ผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง โดยเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในทะเบียนราษฎรของจังหวัดลำปางและได้รับค่าเบี้ยยังชีพตามนโยบายรัฐ ทั้ง 13 อำเภอ จำนวนทั้งหมด 130,046 คน (3) กลุ่ม องค์กร และหน่วยงาน ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านการส่งเสริมอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ในจังหวัดลำปาง จำนวน 8 แห่ง ใช้วิธีการจัดเก็บข้อมูลแบบเจาะจง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ได้แก่ (1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง จำนวน 83 แห่ง สำหรับวิธีการสุ่มตัวอย่างเพื่อหากลุ่มตัวอย่างในแต่ละแห่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้วิธีการสุ่มแบบโควตาตามประเภทการบริหารส่วนท้องถิ่น และใช้เกณฑ์การแบ่งระดับชั้น โดยวัดจากระดับรายได้ (สถาบันพระปกเกล้า, 2557) มาเป็นเกณฑ์ (2) ผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง จำนวน 400 คน วิธีการหากลุ่มตัวอย่างของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางใช้วิธีการสุ่มแบบโควตาตามอำเภอ และทำการจัดเก็บข้อมูลแบบเจาะจงรายตำบลด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (3) กลุ่ม องค์กร และหน่วยงาน ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านการส่งเสริมอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ในจังหวัดลำปาง โดยใช้เกณฑ์คุณสมบัติคือ เป็นกลุ่ม องค์กรภาคีเครือข่ายการทำงานด้านผู้สูงอายุ

ร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำปาง (พม.ลำปาง) จำนวน 8 แห่ง ใช้วิธีจัดเก็บข้อมูลแบบเจาะจง

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปางต่อการส่งเสริมการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ มีวิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

2. การสร้างแบบสำรวจ นำแบบสำรวจฉบับร่างเสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) หลังจากนั้นนำมาปรับปรุง และนำไปทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 ชุด และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach' Alpha) (Cronbach, 1970) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสำรวจ เท่ากับ 0.97 หลังจากนั้นนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

3. การสร้างประเด็นคำถามการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยการนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวแปรจากกรอบแนวคิดในการวิจัยมาใช้ดำเนินการศึกษา มี 2 ชุดดังนี้

ชุดที่ 1 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 83 แห่ง ประเด็นที่ใช้ในการดำเนินงานแลกเปลี่ยนในเวที ประกอบด้วย

1. แนวคิด / นโยบาย แผนงาน โครงการด้านการส่งเสริมการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่กลุ่มผู้สูงอายุในหน่วยงานของท่านมีหรือไม่ และได้ดำเนินการอย่างไรบ้าง

2. ปัญหา อุปสรรค ที่มีต่อการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการมีงานทำ และการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอะไรบ้าง

3. ปัจจัยที่เป็นกลไกขับเคลื่อนในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการมีงานทำ และการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุให้บรรลุเป้าหมายประกอบด้วยปัจจัยอะไรบ้าง

4. ประสบการณ์ และลักษณะของการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการมีงานทำและการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เคยทำอย่างไร

5. เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการส่งเสริมการมีงานทำและการสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุ ท่านคิดว่ามีเงื่อนไขใดบ้าง

6. แนวทางการปรับเปลี่ยนบทบาทการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการมีงานทำและการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ โดยการแสวงหาความร่วมมือกับกลุ่ม องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการอย่างไร

ชุดที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของกลุ่ม องค์กร และหน่วยงาน ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านการส่งเสริมอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ในจังหวัดลำปาง จำนวน 8 แห่ง ประเด็นที่ใช้ในการดำเนินงานแลกเปลี่ยนในเวที ประกอบด้วย

1) ความคาดหวังต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการดำเนินงานด้านการส่งเสริมอาชีพ และการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ

2) นโยบาย หรือโครงการ หรือกิจกรรมขององค์กรที่สอดคล้องกับการดำเนินงานด้านการส่งเสริมอาชีพ และการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ

3) ความเป็นไปได้ หรือแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน ในลักษณะของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันในการส่งเสริมอาชีพ และการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4) ข้อเสนอแนะต่อการปรับเปลี่ยนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมอาชีพ และการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุร่วมกันต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับผู้ช่วยเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้ฝึกอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจในประเด็นคำถามให้ตรงกัน และเพื่อให้มีมาตรฐานการทำงานที่เหมือนหรือใกล้เคียงกัน หลังจากนั้นนำแบบสำรวจที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง นำแบบสำรวจที่มีความสมบูรณ์ถูกต้องตามจำนวนที่ต้องการมาลงรหัส (Coding) และทำการวิเคราะห์ผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวแปรจากกรอบแนวคิดในการวิจัยมากำหนดเป็นประเด็นสนทนากลุ่มย่อย หลังจากนั้นได้สรุปผล อภิปรายผล เสนอแนะรายงาน และเผยแพร่ผลงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสำรวจ เป็นแบบสำรวจปลายปิด เกี่ยวกับความคิดเห็น/ความต้องการของผู้สูงอายุ ที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการสนับสนุน ส่งเสริมการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลในลักษณะการบรรยายแบบตาราง และการแปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ประเมินค่า และแบ่งระดับความสำคัญออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบ Likert Scale คือ (คะแนนสูงสุด-คะแนนต่ำสุด) /จำนวนชั้น (Best, 1977) ดังนี้

เกณฑ์คะแนนสำหรับแปลผลค่าเฉลี่ย

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{ระดับชั้นของคะแนน}} = \frac{5-1}{5} = 0.80$$

ดังนั้นช่วงคะแนนกับระดับความสำคัญ เป็นดังนี้

คะแนน 4.24-5.00 หมายถึง คิดเห็น/ต้องการมากที่สุด

คะแนน 3.43-4.23 หมายถึง คิดเห็น/ต้องการมาก

คะแนน 2.61-3.42 หมายถึง คิดเห็น/ต้องการปานกลาง

คะแนน 1.81-2.61 หมายถึง คิดเห็น/ต้องการน้อย

คะแนน 1.00-1.80 หมายถึง คิดเห็น/ต้องการน้อยที่สุด

2. ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาจากระเด็นสนทนากลุ่มย่อย วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์แยกแยะรายละเอียดตามประเด็นที่ศึกษา หลังจากนั้นได้จัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามประเด็น และทำการสรุปข้อมูลเพื่อแสดงสาระสำคัญที่เป็นข้อค้นพบจากการศึกษา

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

วิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โดยการสำรวจผู้สูงอายุจำนวน 400 คน สรุปผลได้ ดังนี้

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปางที่น่าสนใจต่อแนวคิดการส่งเสริมและสนับสนุนการมีงานทำและการสร้างรายได้ คือ ผู้สูงอายุเรียนจบในระดับชั้นประถมศึกษา มากที่สุด จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 71.80 อาชีพหลักก่อนอายุครบ 60 ปี คือ อาชีพเกษตรกรรม จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 66.50 แหล่งรายได้หลักมาจากเบี้ยยังชีพตามนโยบายของรัฐบาล จำนวน 391 คน คิดเป็นร้อยละ 97.80 รายจ่ายประจำเดือนประมาณ 300-2,000 บาท จำนวน 277 คน คิดเป็นร้อยละ 69.25 ไม่มีภาระหนี้สิน และไม่มีเงินเก็บออมมากถึง 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37.00

1.2 ความต้องการของผู้สูงอายุต่อการทำงานเพื่อสร้างอาชีพและรายได้

ตารางที่ 1 ความต้องการของผู้สูงอายุต่อการทำงานเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ n = 400

ความต้องการทำงานเพื่อสร้างอาชีพและรายได้		จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1. ผู้สูงอายุเคยได้ลงทะเบียนสมัครงานไว้กับหน่วยงานของภาครัฐ	1. เคย	15	3.75
	2. ไม่เคย	385	96.25
2. สถานภาพการทำงานในปัจจุบัน	1. ยังคงทำงานอยู่	157	39.25
	2. ไม่ได้ทำงานแล้ว	243	60.75
3. เหตุผลที่ผู้สูงอายุยังคงทำงานอยู่เพราะ	1. อยากรายได้เสริม	119	29.75
	2. คลายความเหงา	79	19.75
	3. ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	91	22.75
	4. การได้ทำงานทำให้ตัวเองมีคุณค่า	21	5.30
	5. ยังต้องเลี้ยงดูสมาชิกในครัวเรือน	21	5.30
	6. ช่วยลดภาระแบ่งเบาภาระในครอบครัว	54	13.50
	7. ยังมีหนี้สินที่ต้องชำระ	40	10.00
	8. อยากรักษาเงินเก็บไว้ใช้ส่วนตัว	33	8.30
	9. ต้องใช้เงินรักษา ดูแลสุขภาพตนเอง	20	5.00

ตารางที่ 1 ความต้องการของผู้สูงอายุต่อการทำงานเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ n = 400 (ต่อ)

ความต้องการทำงานเพื่อสร้างอาชีพและรายได้		จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
4. งานที่ผู้สูงอายุพอจะทำได้และอยาก ทำเพื่อหารายได้	1. รับจ้างทั่วไป	132	33.00
	2.การผลิตของใช้จากหัตถกรรม	152	38.00
	3.เกษตรกรรม	143	35.75
	4.หาของป่า / เก็บของป่า	26	6.50
	5.งานบริการ (นวดแผนไทย งานช่าง)	3	.75
	6.สละพื้นบ้าน	9	2.30
	7. หมอเมือง	14	3.50
	8. ค้าขาย (ขายของชำ ขายผักผลไม้)	108	27.00
	9.พนักงานเอกชน (บริษัท ห้างร้าน)	3	.75
	10. พนักงานของรัฐ	1	.25
5.งานประเภทใดที่เหมาะสมสำหรับ ผู้สูงอายุในลำปาง	11. อื่นๆ แล้วแต่ อปท.สนับสนุน	49	12.25
	1.งานด้านหัตถกรรม (งานฝีมือ)	352	88.00
	2.งานด้านภูมิปัญญา	349	87.25
	3.งานที่ใช้แรงงาน	238	59.50
	4.งานด้านถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา	229	57.25
	5.งานบริการ เช่น นวดแผนไทย	23	5.75
	6. อื่นๆ เช่น งานที่ทำในสำนักงาน	6	1.50
6. รูปแบบลักษณะการส่งเสริมการ ทำงาน ให้แก่ผู้สูงอายุ	1.ทำเดี่ยว (ทำคนเดียว)	73	18.25
	2.ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม (หาสถานที่ให้ ทำร่วมกัน)	262	65.50
	3.ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม (แต่รับงานมา ทำที่บ้านของตนเอง)	65	16.25
7.สถานที่เหมาะสมสำหรับการทำงาน ของผู้สูงอายุ	1.ทำที่บ้านของตนเอง (รับงานทำที่บ้าน)	82	20.50
	2.ทำภายในชุมชน (เช่น ที่วัด ศาลา เอนกประสงค์)	284	71.00
	3.ภายในพื้นที่เขตรับผิดชอบของ อปท.	34	8.50
8.ข้อจำกัดของผู้สูงอายุต่อการทำงาน	1.ความสามารถการรับรู้ เรียนรู้สิ่งใหม่	145	36.25
	2.ทัศนคติของสังคมต่อผู้สูงอายุเมื่อเทียบกับ วัยแรงงาน	301	75.25
	3.ถูกกีดกันเพราะไม่มีงานที่เหมาะสมสำหรับ ผู้สูงอายุ	269	67.25
	4.ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่เพราะมีปัญหา เรื่องสุขภาพ	90	22.50

ตารางที่ 1 ความต้องการของผู้สูงอายุต่อการทำงานเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ n = 400

ความต้องการทำงานเพื่อสร้างอาชีพและรายได้		จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
9.อุปสรรคทั่วไปที่สำคัญต่อการทำงานของ ของผู้สูงอายุ	1.ความเชื่อ ทศนคติของสังคมที่มีต่อผู้สูงอายุ (ลูกหลานไม่ยอมให้ไปทำงาน)	78	19.50
	2.สังคมมองว่าผู้สูงอายุไม่สามารถพัฒนาได้เท่ากับ คนวัยแรงงาน	29	7.25
	3.ถูกกีดกันเพราะไม่มีงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงวัย	31	7.75
	4. ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่เพราะมีปัญหาดสุขภาพ	180	45.00
	5.ไม่สามารถทำงานแบกหามหรือทำงานหนักๆ ได้	82	20.50
10.อุปสรรคทางด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ และส่งผลต่อการทำงานของผู้สูงอายุที่ ควรได้รับการแก้ไข	1.สภาพแวดล้อมในที่ทำงานเช่น ทางเดิน ห้อง ทำงาน ห้องสุขา ห้องพักผ่อน	91	22.75
	2.ลักษณะงานที่ส่งผลต่ออริยาบถในการทำงาน หรืองานที่นั่ง หรือยืนนานๆ	223	55.25
	3.สภาพอากาศที่ถ่ายเทไม่มีกลิ่น ควัน ฝุ่นละอองที่ จะส่งผลต่อสุขภาพ	86	21.50
11.ลักษณะการจ้างงานที่เหมาะสม สำหรับผู้สูงอายุ	1.ทำงานเหมือนคนทุกวัย คือทุกวันๆละ 8 ชั่วโมง (ทำงานตามเวลาปกติ)	43	10.75
	2.ทำงานครึ่งวันคือวันละ4 ชั่วโมง (ทำไม่เต็มเวลา ปกติ)	50	12.50
	3.ทำงานเฉพาะบางเวลา (เลือกช่วงเวลาทำงานได้ คิดเป็น 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์)	59	14.75
	4.รับงานเฉพาะกิจ ในกิจกรรมที่ผู้สูงอายุทำได้ตาม ความรู้ความสามารถ	105	26.25
	5.รับงานไปทำที่บ้าน (เนื่องจากมีความสะดวกกว่า)	143	35.75
12.ค่าจ้างแรงงานที่เหมาะสมสำหรับ ผู้สูงอายุ	1.ตามเกณฑ์ค่าจ้างแรงงานปกติ (เช่น 300 บาท/ วัน)	85	21.25
	2.กำหนดอัตราค่าจ้างใหม่สำหรับแรงงานผู้สูงอายุ	259	64.25
	3.เทียบเป็นร้อยละของค่าแรงงานปกติ	54	13.50
	4. อื่นๆ เช่น แล้วแต่จะให้ตามเงื่อนไขงาน	2	.50

จากข้อมูลในตารางที่ 1 พบว่า ผู้สูงอายุเคยไปลงทะเบียนสมัครงานไว้กับหน่วยงานของภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 3.75 ผู้สูงอายุยังคงทำงานอยู่ คิดเป็นร้อยละ 39.25 เหตุผลที่ทำงานอยู่ เพราะอยากหารายได้เสริม คิดเป็นร้อยละ 29.75 งานที่พอจะทำได้และอยากทำเพื่อหารายได้ คืองานเกี่ยวกับการผลิตของใช้จากหัตถกรรม คิดเป็นร้อยละ 38.00 ประเภทของงานที่เหมาะสม คืองานด้านหัตถกรรม (งานฝีมือ) คิดเป็นร้อยละ 88.00 รูปแบบลักษณะการส่งเสริมการทำงานให้แก่ผู้สูงอายุ คือทำในลักษณะของการส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม

(หาสถานที่ให้ทำร่วมกัน) คิดเป็นร้อยละ 65.50 สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการทำงาน คือ วัด หรือศาลาเอนกประสงค์ คิดเป็นร้อยละ 71.00 ข้อจำกัดของผู้สูงอายุต่อการทำงาน คือ ผู้สูงอายุเห็นว่าทัศนคติของสังคมที่มีต่อผู้สูงอายุเมื่อเทียบกับวัยแรงงานเป็นข้อจำกัดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.25 อุปสรรคทั่วไปที่สำคัญต่อการทำงาน คือ ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่เพราะมีปัญหาสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 45.00 อุปสรรคทางด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญและส่งผล ต่อการทำงานของผู้สูงอายุ คือ เป็นลักษณะของงานที่ส่งผลต่ออริยาบถในการทำงานหรืองานที่นั่ง หรือยืนนาน ๆ คิดเป็นร้อยละ 55.25 ลักษณะการจ้างงานที่เหมาะสม คือ ให้มีการจ้างงานโดยรับงานไปทำที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 35.75 ค่าจ้างแรงงานที่เหมาะสมผู้สูงอายุเห็นว่าควรมีการกำหนดอัตราค่าจ้างใหม่สำหรับแรงงานผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 64.25

1.3 ผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุน ส่งเสริมการมีงานทำ การสร้างอาชีพ และการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งผลการศึกษาออกเป็นสองส่วน คือ (1) การสนับสนุน ส่งเสริมการมีงานทำ การสร้างอาชีพและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุที่ผ่านมาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ (2) ความต้องการในการสนับสนุน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือการสร้างอาชีพ และรายได้ของผู้สูงอายุ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อการสนับสนุน ส่งเสริมการมีงานทำโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมา n = 400

ความคิดเห็นที่มีการสนับสนุน ส่งเสริมการมีงานทำโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมา		จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1.อบต.หรือเทศบาลเคยมาสำรวจความต้องการในการทำงานเพื่อหารายได้สำหรับผู้สูงอายุ	1. เคย	251	62.75
	2. ไม่เคย	149	37.25
2.อบต.หรือเทศบาลเคยมาสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการส่งเสริมอาชีพ เช่น จัดทำทะเบียนอาชีพ ทะเบียนประชาชนชาวบ้าน	1. เคย	257	64.25
	2. ไม่เคย	143	35.75
3.อบต.หรือเทศบาลเคยจัดฝึกอบรมเตรียมความพร้อมในด้านการทำงาน เช่น การสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ	1. เคย	257	64.25
	2. ไม่เคย	143	35.75
4.อบต.หรือเทศบาลได้ให้การสนับสนุนทุนประกอบอาชีพอิสระให้แก่ผู้สูงอายุ (ในลักษณะของกลุ่มอาชีพ)	1. เคย	255	63.75
	2. ไม่เคย	145	36.25
5.อบต.หรือเทศบาลเคยจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม หรือพัฒนา ความรู้ ทักษะการประกอบอาชีพเพื่อต่อยอดภูมิปัญญา หรือการสร้าง พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ	1. เคย	252	63.00
	2. ไม่เคย	148	37.00
6.อบต.หรือเทศบาลได้สนับสนุน หรือหาช่องทางการทำงาน (การเข้าสู่ตลาดแรงงานให้แก่ผู้สูงอายุ)	1. เคย	225	56.25
	2. ไม่เคย	175	43.75

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อการสนับสนุน ส่งเสริม การมีงานทำโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมา

ความคิดเห็นที่มีการสนับสนุน ส่งเสริมการมีงานทำโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมา		จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
7. อบรมหรือเทศบาลได้สนับสนุน หรือหาช่องทางการหาตลาดเพื่อสนับสนุนในการขาย ผลิตภัณฑ์ต่างๆ แก่กลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุ	1. เคย	231	57.75
	2. ไม่เคย	169	42.25

จากข้อมูลในตารางที่ 2 พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเคยดำเนินการสำรวจความต้องการในการทำงานเพื่อหารายได้สำหรับผู้สูงอายุ โดยให้ความสำคัญลำดับแรกคือ สำรวจข้อมูลเพื่อจัดทำทะเบียนอาชีพ ทะเบียนประชาชนชาวบ้าน และการจัดฝึกอบรมเตรียมความพร้อมในด้านการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 64.25 รองลงมา คือสนับสนุนทุนประกอบอาชีพ (ในลักษณะของกลุ่มอาชีพ) คิดเป็นร้อยละ 63.75 และ จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม หรือพัฒนา ความรู้ ทักษะการประกอบอาชีพเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาหรือการ สร้างพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 63.00 สนับสนุน หรือหาช่องทางการหาตลาดเพื่อสนับสนุนในการขายผลิตภัณฑ์ต่างๆ แก่กลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 57.75 และสนับสนุน หรือหาช่องทางการทำงาน (การเข้าสู่ตลาดแรงงานให้แก่ผู้สูงอายุ) คิดเป็นร้อยละ 56.25

1.4 ความต้องการในการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือ การสร้างอาชีพ และรายได้ของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 3 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการของผู้สูงอายุต่อการได้รับการสนับสนุนเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือการสร้างอาชีพและรายได้ n = 400

ความต้องการได้รับการสนับสนุนเข้าสู่ ตลาดแรงงาน หรือการสร้างอาชีพและรายได้	ความต้องการ					— X	S.D.	ระดับ ความ ต้องการ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
1. ผู้สูงอายุต้องการให้มีการสนับสนุนฝึกอบรมในการเตรียมตัวเข้าสู่ตลาดแรงงาน เช่น การใช้สื่อเทคโนโลยีฯ เพื่อให้มีความรู้ความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม	142 (35.50)	157 (39.25)	78 (19.50)	18 (4.50)	5 (1.25)	4.03	.918	ต้องการ มาก
2. ผู้สูงอายุอยากให้สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการส่งเสริมอาชีพในชุมชน เช่น จัดทำทะเบียนอาชีพทะเบียนประชาชนชาวบ้าน และขึ้นทะเบียนแรงงานผู้สูงอายุ	190 (47.50)	129 (32.25)	70 (17.50)	10 (2.50)	1 (.25)	4.24	.845	ต้องการ มากที่สุด
3. ผู้สูงอายุอยากให้มีการส่งเสริม พัฒนาทักษะการทำงานให้ครบวงจร เช่น การผลิต การแปรรูป บรรจุภัณฑ์ การหาตลาดจำหน่าย	2 (.50)	145 (36.25)	182 (45.50)	62 (15.50)	9 (2.25)	4.17	.789	ต้องการ มาก

ตารางที่ 3 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความต้องการของผู้สูงอายุต่อการได้รับการสนับสนุนเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือการสร้างอาชีพและรายได้ $n = 400$

ความต้องการได้รับการสนับสนุนเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือการสร้างอาชีพและรายได้	ความต้องการ					$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
4.ผู้สูงอายุอยากให้ อบต.หรือเทศบาลหางานทำหรือเพิ่มโอกาสการทำงานให้แก่ผู้สูงอายุโดยการจัดฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูทักษะการทำงานที่เหมาะสม	183 (45.75)	150 (37.50)	59 (14.75)	8 (2.00)	0 (0.00)	4.27	.783	ต้องการมากที่สุด
5.ผู้สูงอายุอยากให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการ (ธนาคารกำลังแรงงาน) เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่หางานทำและการให้คำปรึกษาในด้านการทำงาน	175 (43.75)	138 (34.50)	68 (17.00)	19 (4.75)	0 (0.00)	4.14	.877	ต้องการมาก
6.ผู้สูงอายุอยากให้มีการจัดฝึกอบรมเตรียมความพร้อมในด้านการทำงาน เช่น การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การสร้างงาน การสร้างรายได้	160 (40.00)	154 (38.50)	74 (18.50)	11 (2.75)	1 (.26)	4.15	.834	ต้องการมาก
7.ผู้สูงอายุอยากให้เทศบาลให้การสนับสนุนทุนประกอบอาชีพอิสระในลักษณะของกลุ่มอาชีพและช่องทางการตลาด	171 (42.75)	146 (36.50)	69 (17.25)	14 (3.25)	0 (0.00)	4.18	.841	ต้องการมาก
8.ผู้สูงอายุอยากให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมหรือพัฒนาความรู้ทักษะการประกอบอาชีพเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือการสร้าง พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้สูงอายุ	201 (50.25)	131 (32.75)	60 (15.00)	8 (2.00)	0 (0.00)	4.31	.797	ต้องการมากที่สุด
รวม						4.18	.835	ต้องการมาก

จากข้อมูลในตารางที่ 3 พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการได้รับการสนับสนุนเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือการสร้างอาชีพและรายได้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.18$) หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยากให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม หรือพัฒนาความรู้ทักษะการประกอบอาชีพเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมาคือ อยากให้อบต.หรือเทศบาลหางานให้ทำหรือเพิ่มโอกาสการทำงานให้แก่ผู้สูงอายุโดยการจัดฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูทักษะการทำงานที่เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.27$) และน้อยที่สุด คือต้องการให้มีการสนับสนุนฝึกอบรมในการเตรียมตัวเข้าสู่ตลาดแรงงาน เช่น การใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อให้มีความรู้ มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.03$)

2. ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการสนับสนุนส่งเสริมด้านการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำปาง พบว่า มี 4 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยภายในองค์กรประกอบด้วย มาตรฐานการส่งเสริมการมีงานทำสำหรับผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่เกินกำลังความสามารถขององค์กร ผู้นำ

องค์กร บุคลากรในองค์กร งบประมาณ การใช้ฐานข้อมูลศักยภาพของผู้สูงอายุมาใช้ในการพัฒนาต่อยอดส่งเสริม การมีงานทำและการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ (2) ปัจจัยภายนอกองค์กร ประกอบด้วย ภาวการณ์ช่วยความร่วมมือ ซึ่งหมายถึงการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อขับเคลื่อน หนุนเสริม พัฒนาศักยภาพการทำงานของ บุคลากรในองค์กรและผู้สูงอายุร่วมกัน (3) ความร่วมมือจากกลุ่มผู้สูงอายุ คือกลุ่มเป้าหมายหลักที่มีส่วนได้ส่วน เสียในการดำเนินงานร่วมกัน (4) พื้นที่ในการทำงาน การเผยแพร่ผลงาน เช่น พื้นที่ในการแสดงผลงานหรือ ผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุไปสู่สังคม เพื่อให้สังคมรับรู้ รับทราบและยอมรับในศักยภาพและผลงานของผู้สูงอายุ มากขึ้น

สำหรับเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐาน การส่งเสริมการมีงานทำและการสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ผู้นำองค์กรจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้าง มิงงบประมาณดำเนินงานต่อเนื่อง มีข้อมูลการสำรวจศักยภาพของผู้สูงอายุและใช้เป็นฐานในการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถและทักษะการประกอบอาชีพ มีเครือข่ายการทำงานและเครือข่ายความ ร่วมมือจากทุกภาคส่วน มีการช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของ สมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุ มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ตรงสายงานที่ทำ มีการประชาสัมพันธ์สินค้า ผลิตภัณฑ์ และมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ ผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือ และทัศนคติของผู้สูงอายุ บุตรหลาน และการมีส่วนร่วม ของครอบครัวผู้สูงอายุ

3. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการ มีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อจำกัดในการ ดำเนินงานด้านสนับสนุนส่งเสริมด้านการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ 2 ประเด็นหลัก (1) ปัจจัยภายในองค์กร เช่น ผู้นำ บุคลากร งบประมาณ และ (2) ปัจจัยภายนอกองค์กร เช่น การประสานงานความ ร่วมมือกับองค์กร และหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาตนเองเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กรและเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย จะต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงรูปแบบ หรือวิธีการดำเนินงาน 2 ประเด็น คือ (1) การพัฒนาศักยภาพภายใน องค์กร ประกอบด้วย สร้างความรู้ ความเข้าใจร่วมกัน หรือการทบทวนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาตามกรอบงาน ที่รัฐบาลได้กำหนดให้กำหนดให้งานด้านการ มีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุบรรจุไว้ในแผนพัฒนา 3 หรือ 5 ปี เพื่อการทำงานจะได้มีความชัดเจน มิงงบประมาณดำเนินการต่อเนื่อง พัฒนาระบบฐานข้อมูลศักยภาพ ผู้สูงอายุให้สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง การส่งเสริมอาชีพให้ครบวงจร มีการประชาสัมพันธ์ผลการ ดำเนินงานให้ชุมชน สังคมรับรู้ และ (2) การพัฒนาศักยภาพองค์กรร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยการเชื่อมประสาน การทำงานร่วมกับหน่วยงาน กลุ่ม องค์กรอื่นๆ ทุกภาคส่วน อาจจะมีการบูรณาการด้านแผนการดำเนินงาน ด้าน งบประมาณ ด้านบุคลากร หรือการทำบันทึกข้อตกลง (MOU) คู่ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนา ศักยภาพองค์กร และเพื่อลดภาระงานที่ทับซ้อนกันอยู่โดยมีกรอบแนวคิด ทิศทาง แผนการดำเนินงานร่วมกัน ตั้งแต่ระหว่างองค์กรจนถึงในระดับจังหวัด

กล่าวโดยสรุปจากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น พบว่า แนวคิดด้านการทำงานสร้างอาชีพและรายได้ของ ผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง คือ อยากรู้พัฒนาความรู้ ทักษะการประกอบอาชีพเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น

งานด้านหัตถกรรม (งานฝีมือ) โดยทำงานร่วมกันในลักษณะของกลุ่มอาชีพ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับระดับของความรู้คือ ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุเรียนจบในระดับชั้นประถมศึกษาและประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และยังมีความต้องการได้รับการสนับสนุนเข้าสู่ตลาดแรงงานเพราะอยากหารายได้เสริม ในส่วนของปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการสนับสนุนส่งเสริมด้านการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ มี 4 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยภายในองค์กร ผู้นำ บุคลากร งบประมาณ และการใช้ฐานข้อมูลศักยภาพของผู้สูงอายุมาเพื่อพัฒนาต่อยอดการดำเนินงาน (2) ภาวการณ์ช่วยเหลือความร่วมมือ (3) ความร่วมมือจากกลุ่มผู้สูงอายุ และ (4) การเผยแพร่ผลงานของผู้สูงอายุให้สังคมรับรู้ สำหรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ (1) สร้างความรู้ ความเข้าใจภาระงานการดูแลผู้สูงอายุด้านการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่บุคลากรให้ชัดเจน และการจัดทำระบบฐานข้อมูลศักยภาพผู้สูงอายุให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง (2) ประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนโดยบูรณาการด้านงบประมาณ บุคลากร หรือการทำบันทึกข้อตกลง (MOU) คู่ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย

อภิปรายผล

1. การส่งเสริมสนับสนุนด้านการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ในภาพรวมจะพบว่า ผู้สูงอายุเรียนจบชั้นประถมศึกษา อาชีพหลักก่อนอายุครบ 60 ปี คือ อาชีพเกษตรกรรม เหตุผลที่ทำงานอยู่เพราะอยากหารายได้เสริม ประเภทของงานที่พอจะทำได้และมีความเหมาะสมกับตนเอง คืองานด้านหัตถกรรม (งานฝีมือ) ที่มีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2555) ที่ได้ทำการสำรวจการมีงานทำของผู้สูงอายุในประเทศไทย พบว่า อาชีพของผู้สูงอายุในประเทศไทยที่ทำงานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือทางด้านการเกษตร และการประมงร้อยละ 61.5 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของนงนุช สุนทรชวกันต์ (2552) ที่ได้ศึกษาเรื่องการสร้างโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุไทย ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุ 1 คน ใน 3 คน ต้องยังชีพด้วยการทำงาน ปรมาณร้อยละ 70 ของกลุ่มตัวอย่าง เหตุที่ทำงานเพราะไม่อยากจะบวชบวชและทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรมไม่ได้เข้ามาหางานในตลาดแรงงาน เนื่องจากไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าประถม เพราะรู้ว่า โอกาสที่จะได้งานที่เหมาะสมนั้นยาก หรือได้ผลตอบแทนต่ำ จึงไม่ดึงดูดให้ออกมาหางานทำ ดังนั้นหากมีการขยายโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุออกไปได้ ก็จะเป็นหนทางที่สามารถช่วยเหลือทั้งผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานเพื่อการเลี้ยงชีพ และผู้สูงอายุที่ยังต้องการใช้ความรู้ความสามารถของตนเองต่อไป ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี ผลการศึกษาทั้งสามฉบับนี้ชี้ให้เห็นว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตอยู่ของคนทุกช่วงวัย เนื่องจากการศึกษาจะนำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ การคิด การตัดสินใจ และทัศนคติที่ดีต่อชีวิต ถึงแม้จะเป็นช่วงปลายชีวิตหรือวัยสูงอายุ ความรู้ที่ได้รับการขัดเกลาจากกระบวนการศึกษายังเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิต

การสนับสนุน ส่งเสริมการมีงานทำการสร้างอาชีพและการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะให้ความสำคัญลำดับแรกคือ สำรวจข้อมูลเพื่อจัดทำทะเบียนอาชีพทะเบียนราษฎรชาวบ้าน และการจัดฝึกอบรมเตรียมความพร้อมในด้านการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 64.25 รองลงมา คือสนับสนุน

ทุนประกอบอาชีพ (ในลักษณะของกลุ่มอาชีพ) และ จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมหรือพัฒนา ความรู้ ทักษะการประกอบอาชีพเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาหรือการ สร้างพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 63.00 สนับสนุน หรือหาช่องทางการตลาดเพื่อสนับสนุนในการขายผลิตภัณฑ์ต่างๆ แก่กลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 57.75 และสนับสนุน หรือหาช่องทางการทำงาน (การเข้าสู่ตลาดแรงงานให้แก่ผู้สูงอายุ) คิดเป็นร้อยละ 56.25 ในขณะที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549) ได้กำหนดหลักปฏิบัติตามกรอบแนวคิดการส่งเสริมอาชีพในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างครบวงจรไว้ 10 ขั้นตอน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทำการสำรวจข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดระดับความสำคัญของการส่งเสริมอาชีพ ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ตั้งแต่การศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของท้องถิ่น ไปจนถึงการติดตามประเมินผลหลังเสร็จสิ้นโครงการ จากข้อมูลที่พบจะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เข้าใจบทบาทต่อการดำเนินงานด้านการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ลักษณะการทำงานมุ่งที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล จัดทำทะเบียนกลุ่มอาชีพ และดำเนินการส่งเสริมพัฒนา ฝึกอบรม ทักษะการประกอบอาชีพพื้นที่ โดยขาดการศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ ขาดการจัดแบ่งกลุ่มอาชีพตามศักยภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างและการพัฒนาอาชีพให้เหมาะสมกับศักยภาพที่ผู้สูงอายุ รวมไปถึงจะส่งผลกระทบต่อกระบวนยาวต่อการดำเนินการกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้มีความมั่นคง ยั่งยืน และการใช้งบประมาณให้คุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนขาดการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม ทักษะคิดต่อการประกอบอาชีพ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ และการให้ข้อมูลต่างๆ ขาดการติดตามประเมินผล ซึ่งกระบวนการที่ขาดการดำเนินงานนี้ เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ จึงสรุปได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เข้าใจบทบาท ภาระหน้าที่ของตนเองในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนด้านการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ โดยองค์กรจะต้องมีการทบทวนบทบาท ภาระงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายตามนโยบายของรัฐบาลที่จะยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในยุคของการก้าวสู่สังคมสูงวัยให้ดียิ่งขึ้นไป

2. ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการสนับสนุนส่งเสริมด้านการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปางเห็นว่ามาตรฐานการส่งเสริมการมีงานทำสำหรับผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่เกิณกำลังความสามารถขององค์กร โดยมีปัจจัยเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานที่กังวลใจ 2 ประเด็นคือ งบประมาณสำหรับการสนับสนุนเงินทุนสำหรับสถานประกอบการ หรือองค์กรที่จ้างแรงงานผู้สูงอายุ และการดำเนินการเรื่องการใช้มาตรการลดหย่อนภาษีให้แก่สถานประกอบการ องค์กร มูลนิธิ หรือบุคคลที่จ้างแรงงานผู้สูงอายุ ถึงแม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ แต่ในทางปฏิบัตินั้นมักพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งมักเกิดความลังเลและไม่แน่ใจในการดำเนินการเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยมีสาเหตุมาจาก ความที่กฎหมายแม่บทบัญญัติอำนาจหน้าที่ไว้อย่างกว้าง ๆ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแก้วขวัญ ตั้งติงศ์กุล และศุภชัย ศรีสุชาติ (2559) โครงการวิจัยถอดบทเรียนสถานประกอบการที่มีการจ้างแรงงานผู้สูงอายุ พบว่า บริษัทมีมุมมองที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐว่า ควรให้การสนับสนุน ผลักดันนโยบายให้ความชัดเจน โดยมุ่งให้เกิดการจ้างงานในนโยบายจ้างงานผู้สูงวัย มีการสนับสนุน

มาตรการด้านภาษี หรืออื่นๆ ให้เป็นรูปธรรม และมองว่ามาตรการดังกล่าวมีความสำคัญ และอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการจ้างงานผู้สูงอายุ หากไม่มีมาตรการหรือนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐ และทำให้ภาคเอกชนมองว่าเป็นส่วนที่เสียประโยชน์มากกว่า โดยต้องมองว่าเมื่อผู้ทำงานเข้าสู่ในภาวะสูงวัยตามกำหนดระยะเวลา ซึ่งหมายถึงการผลักดันให้เกิดการว่างงานในระบบมากขึ้น ภาครัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลเพิ่มมากขึ้น แต่ถ้าหากสามารถทำให้เกิดการทำงานเกิดขึ้นในผู้สูงวัย ก็จะลดภาระค่าใช้จ่ายภาครัฐและยังคงแรงงานที่มีคุณค่าอยู่ในระบบต่อไปตามที่ควรจะเป็น ลดการว่างงาน รวมถึงชะลอปัญหาการขาดแรงงานคุณภาพในระบบ ซึ่งเป็นผลประโยชน์ต่อการพัฒนาชาติต่อไป

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีปัญหา หรือไม่สามารถบริหารจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) มติสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติและสมัชชาสุขภาพแห่งชาตินั้นมีการใช้งบประมาณเพื่อดำเนินงานด้านผู้สูงอายุได้แต่ก็เป็นการใช้เงินในวงจำกัด โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมองว่ามาตรฐานการส่งเสริมการมีงานทำสำหรับผู้สูงอายุในประเด็นดังกล่าวข้างต้น เป็นปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ผู้วิจัยมองว่าสาระสำคัญหลักมีเพียงแค่ 2 ประเด็นหลัก คือ (1) การบริหารจัดการตนเองในด้านการกำหนดงบประมาณเพื่อใช้สำหรับการดำเนินงานวางยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนงานที่กำหนดไว้ในแต่ละปีให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนในการดำเนินงาน (2) การบริหารจัดการบุคลากรในองค์กร และการทำงานในลักษณะของการบูรณาการงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่นๆ ในจังหวัด นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังได้กำหนดหลักการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมายมาตรา 283 ถึงอำนาจ บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าย่อมมีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น และย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การจัดบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะโดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและของประเทศรวมด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปัจจัยและเงื่อนไขที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนภาระงานด้านการส่งเสริมสนับสนุนการสร้างอาชีพ การมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ คือ (1) ความรู้ ความเข้าใจต่อบทบาท ภาระหน้าที่ของตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) การแก้ไขปัญหาด้านบุคลากรให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนา ส่งเสริมศักยภาพ ส่งเสริมการมีงานทำสำหรับผู้สูงอายุ และ (3) การใช้หลักบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของผู้นำองค์กรและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นประเด็นสำคัญหลักที่จะต้องมีการดำเนินการแก้ไขโดยด่วน หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการทั้ง 3 ประเด็นนี้ได้ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาที่คิดว่าเป็นปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการสนับสนุนส่งเสริมด้านการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำปางตามข้อค้นพบจากการศึกษาข้างต้นได้

3. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการส่งเสริม สนับสนุนการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาตนเองเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กรและเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายจะต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงรูปแบบหรือวิธีการดำเนินงาน 2 ประเด็น คือ (1) การพัฒนาศักยภาพภายในองค์กร และ (2) การพัฒนาศักยภาพองค์กร

ร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยการเชื่อมประสานการทำงานร่วมกับหน่วยงาน กลุ่ม องค์กรอื่นๆ ทุกภาคส่วน อาจจะมีการบูรณาการด้านแผนการดำเนินงาน ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร หรือการทำบันทึกข้อตกลง (MOU) คู่ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพองค์กร และเพื่อลดภาระงานที่ทับซ้อนกันอยู่โดยมีกรอบแนวคิด ทิศทาง แผนการดำเนินงานร่วมกันตั้งแต่ระหว่างองค์กรจนถึงในระดับจังหวัด ซึ่งแนวทางการดำเนินงานดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่องการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและประเมินโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุน และผู้สูงอายุที่เยี่ยมประกอบอาชีพ ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม และการศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องไม่ทำตามลำพัง โดยมีข้อเสนอแนะในระดับนโยบายว่าควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับ (1) การสร้างเครือข่ายการดำเนินงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (2) การประสานกับหน่วยงานภาครัฐระดับการบริหารจัดการ (3) การสร้างเครือข่ายการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานในส่วนภูมิภาคและองค์กรที่เป็นตัวแทนผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น และ (4) ควรให้ความสำคัญกับคณะกรรมการผู้สูงอายุระดับจังหวัดโดยการเพิ่มจำนวนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และมีวิสัยทัศน์และในระดับปฏิบัติ (โปรดพิจารณาเพิ่มเติม ทองเพิ่ม จำศรี, 2557; กวินรัตน์ สุทธิสุคนธ์, จุฑาธิป ศีลบุตร, จิราพร ชมพิกุลเกรียงศักดิ์ ธรรมอภิพล และ สมชาย วิริกรรมกุล, 2559)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายต่อรัฐบาล

รัฐบาลควรมีการพิจารณาในการออกกฎหมายเกี่ยวกับการสนับสนุน ส่งเสริมการมีงานทำ การสร้างอาชีพ และการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ที่เอื้อต่อการทำงานให้ทุกภาคส่วนสามารถทำงานในลักษณะบูรณาการความร่วมมือกันได้ เช่น การบูรณาการด้านแผนงาน งบประมาณ และบุคลากร ทั้งนี้เพื่อลดการดำเนินงานที่แต่ละภาคส่วนทำงานทับซ้อนกันอยู่

2. ข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ควรมีการทบทวนบทบาท ภาระหน้าที่ เพื่อสร้างความชัดเจนในการทำงานร่วมกันตั้งแต่ระดับผู้บริหารองค์กร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) หรือสมาชิกสภาเทศบาล (สท.) บุคลากรในองค์กรทุกระดับ ผู้นำชุมชน และตัวแทนผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อให้มีความเข้าใจในการดำเนินงานร่วมกัน และใช้หลักบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน หรือการเชื่อมประสานงาน หรือการจัดทำบันทึกความร่วมมือ (MOU) กับกลุ่ม องค์กร ภาคีเครือข่ายที่ดำเนินงานในลักษณะเดียวกัน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมอาชีพ และการสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุจังหวัดลำปาง โดยการบูรณาการการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วนที่ใช้หลักการส่งเสริมและการเรียนรู้แบบ Participatory Learning (PL)

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการยกระดับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ผู้รับผิดชอบงานด้านการส่งเสริมอาชีพ เพื่อสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2549). *แนวทางปฏิบัติตามมาตรฐานการส่งเสริมอาชีพ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- แก้วขวัญ ตั้งติพงศ์กุล และศุภชัย ศรีสุชาติ. (2559). *การถอดบทเรียนสถานประกอบการที่มีการจ้างงานสูงวัย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นงนุช สุนทรชวกันต์. (2552). *การสร้างโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการ เศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทองเพิ่ม จำศรี. (2557). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแม่อาจ. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 7(4), 55-62.
- บุษยา เพชรดุก. (2551). *การเตรียมความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานีในการรองรับกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ*. รายงานการศึกษานิเทศะปริยญาธิรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2555). *การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การขับเคลื่อนแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 สู่การปฏิบัติ - สถานการณ์ผู้สูงอายุแนวโน้ม และผลกระทบจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปีพ.ศ. 2558* (รายงานการประชุม). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- วิไลลักษณ์ พรหมเสน. (2556). *การสำรวจเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพและการจัดระบบสวัสดิการที่เหมาะสมของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองและชนบทจังหวัดลำปาง*. (รายงานการวิจัย). ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ. (2552). *บทบาทของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับผู้สูงอายุ*. ในการทบทวนและสังเคราะห์องค์ความรู้ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2545-2550. ชื่นตา วิชชาวุธ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2549). *สวัสดิการผู้สูงอายุ แนวคิดและวิธีปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย).
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ. (2554). *การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนผู้สูงอายุ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาส 3 ปี พ.ศ. 2559*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 19 ธันวาคม 2559. จาก <http://www.nesdb.go.th>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2550). *รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550*. กลุ่มงานวิเคราะห์และพยากรณ์, กรุงเทพฯ: ธนาเพรส
- _____. (2556). *สรุปผลที่สำคัญการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2555*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

- Best, J. W. (1997). *Research in Education*. (3rd ed) , Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall.
- Cronbach, L.J. (1970). *Essentials of psychological testing*. (3rd eds.). New York Harper & Row.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd eds.). New York: Harper and Row Publication.

Translated Thai References

- Department of Local Administration (2006). *Guideline on Standard for Occupation Promotion: Department of Local Administration*. Bangkok: Department of Local Administration, Ministry of Interior. (In Thai)
- Jamsri, T. (2014). Guidelines for Improving the Quality of Life of the Elderly in Mae Ai Tambon Municipality. *Local Administration Journal*, 7(4), 55 – 64.
- National Statistical Office. (2007). *Report on the 2007 Survey of the Older Persons in Thailand*. Statistical Forecasting Bureau, Bangkok: Tana Press. (In Thai)
- _____. (2013). *Summary of the 2012 key results of older persons' works in Thailand*. Bangkok: National Statistical Office. (In Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2016). *Report on Thailand's Social Situation in the third quarter of 2016*. Retrieved on December 19, 2016, from [http:// www.nesdb.go.th](http://www.nesdb.go.th). (In Thai)
- Petchduk, B. (2008). *Preparation of Tambon Administrative Organization at Suratthani Province for Aging Society*. Thesis for Master degree of Arts in Public Administration, College of Local Administration, Khon Kaen University. (In Thai)
- Prasartkul, P. (2015). "Workshop on Driving the 2nd National Plan on the Elderly: 1st Revised of 2009 into practice – Elderly situation, trends and effects from entering ASEAN community in 2015" (Meeting Report). Bangkok: Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. (In Thai)
- Promsen, W. (2013). *The survey for seeking the trend in latency development and welfare systematization that are appropriate of old people group in community city area and Lampang countryside* (Research Report). Lampang Rajabhat University. (In Thai)
- Siriboon, S. (2009). *The role of community and local administrative organization on aging, in Review and Synthetical Knowledge on Thai Elderly 2002-2007*. Wichawut, C. (editor). Bangkok: Research Institute and Development of Thai Elderly Foundation. (In Thai)

- Soonthornchawakan, N. & Cintakulchai, S. (2009). *Job opportunities creations for the elderly*. Bangkok: Economic Research and Training Center, Faculty of Economics, Thammasat University. (In Thai)
- Suthisukon, K., Sillabutra, J., Chompikul, J., Thamma-Aphiphol, K. & Viripiromgool, S. (2016). Quality of Life of Elderly Families Facing with Difficulties. *Local Administration Journal*, 9(3), 20 – 35. (In Thai)
- Tangtipongkul, K. & Srisuchart, S. (2016). *The lesson learned from workplaces with elderly employees* (Research Report). Bangkok: Thammasat Univesity. (In Thai)
- Yodpet, S. (2006). *Social welfare for older persons*. (2nd ed.). Bangkok: Misterkopy (Thailand). (In Thai)
- Yodpet, S. et al. (2011). *The performance monitoring and evaluation of the older person's fund* (Research Report). Bangkok: Ministry of Social Development and Human Security. (In Thai).